

1 – Sveti Frančišek Asiški

Smo v času, ko obhajamo 800-letnice različnih dogodkov iz življenja svetega Frančiška Asiškega. Leta 2026 bo obletnica njegovega prehoda v večnost, leta 2028 pa obletnica razglasitve za svetnika. Na kratko se bomo spomnili sadov njegovega delovanja in njegovo duhovno dediščino.

Frančišek Asiški se je rodil leta 1181 ali 1182 v mestu Assisi, v srednji Italiji. Njegov oče je bil bogat in spreten trgovec. Kot mlad mož je Frančišek užival v očetovem bogastvu, zato je bil priljubljen med vrstniki. Okrog sebe je zbiral fantovsko veseljaško družbo.

Frančišek si je zelo želel postati vitez. Viteško čast in slavo si je hotel pridobiti z junaštvi v vojnah, ki jih takrat ni manjkalo. V vojni s Perugia je postal ujetnik. Po enem letu se je vrnil iz ujetništva in je kmalu resno zbolel. V tem obdobju je bilo zanj vse drugače. Prejšnje uživaško življenje se mu je nenadoma zazdelo površno in prazno. Ves se je posvetil molitvi in premišljevanju. Vedno bolj je čutil Božjo navzočnost, ki ga je osrečevala. Razmišljal je o človekovi popolni svobodi, o prostosti v Bogu in ga prosil, naj bi že enkrat dosegel to pravo notranjo svobodo. Spoznal je, da je pot do tega življenja življenje po evangeliju in zato se je zavzel za njegovo dosledno izpolnjevanje.

Pomagal je ubožnim in bolnim, še posebej gobavim, zato je oče, ki se je zbal za svoje bogastvo, zahteval Frančiškovo javno odpoved dediščini. To je leta 1206, v navzočnosti škofa in meščanov, na trgu pred asiško stolnico tudi storil. Nag je pobegnil iz domačega kraja in pustil za seboj presenečene starše, prijatelje, svojo dediščino, vse. »Zaradi svojega Gospoda sem se odločil za sveto uboštvo,« je Frančišek odvrnil vsakemu, ki ga je vpraševal, zakaj se potika naokoli kot berač. Ko je Frančišek nekega dne molil v napol razpadli cerkvi svetega Damijana, je zaslišal besede: **»Frančišek, ali ne vidiš, da se moja hiša podira? Pojdi in jo popravi!«** Frančišek je te besede razumel dobresedno in jo začel popravljati. Popravil je tudi cerkev svete Marije Angelske, imenovano Porciunkula. V njej je večkrat molil in tu tudi spoznal, da ga Bog pošilja popravljat živo Božjo hišo, Cerkev iz ljudi, ki je v tistem času razpadala. Tam se je Frančišek potem tudi naselil, stregel pri maši, se poglobljal v molitev in premišljevanje ter z vso iskrenostjo iskal, kaj je Božja volja, da bi jo z ljubeznijo izpolnil. Leta 1208 je ministriral pri maši v porciunkulski cerkvi. Pri maši je duhovnik bral odlomek iz Svetega pisma, kako je Kristus poslal apostole oznanjat evangelij (*Mt 10,6–10*). Frančišku so bile te besede razodetje, saj je doumel njihov pravi pomen in vsebino. Kristusov apostol mora biti ubog, da ga more Bog napolniti s svojo ljubeznijo; biti mora apostol uboštva. Tudi sam je hotel živeti tako, kot so živeli Kristus in njegovi apostoli.

2 - Ustanovitev reda in poslanstvo - nadaljevanje

Frančiškov zgled, njegov pristni evangeljski duh in prepričevalne besede so nekatere tako prevzele, da so se že po nekaj dneh odločili, da se mu pridružijo in sprejmejo njegov način življenja. Prvi, ki se mu je pridružil, je bil bogat in ugleden trgovec iz Assisija, Bernard da Quintavalle, kmalu za njim pa tudi pravnik Peter Cattani.

S tema dvema bratoma je Frančišek 16. aprila 1209 šel v asiško cerkev svetega Nikolaja, kjer so prosili duhovnika, naj jim trikrat odpre evangeljsko knjigo. Vsakokrat se jim je odprla na mestu, kjer govori o poslanstvu apostolov in njihovem uboštvu. Frančišek se je ves vesel zahvalil Bogu, ki je v njem in njegovih sobratih začrtal pot evangeljskega uboštva. Obrnil se je k njima in jima rekel: »*Brata, to je naše življenje in naše vodilo, kakor tudi vseh tistih, ki hočejo stopiti v našo družbo. Pojdita torej in spolnita, kar sta slišala.*« To je bila rojstna ura Reda manjših bratov, ki postane beraški red.

Od tistega dne naprej so bratje živeli skupaj v duhu evangelija, ki jim ga je Gospod pokazal. Njihovo število je kmalu naraslo na dvanajst bratov, ki so se v duhu prave ponižnosti imenovali Manjši bratje. Naselili so se v celici poleg porciunkulske cerkvice. Tu so se posvetili molitvi, premišljevanju, pridiganju in delu. Stregli so gobavcem, ki so bili v bližini, pomagali ljudem na polju in pri drugem delu. Za svoje delo niso prejeli denarja ampak le hrano, ki so jo potrebovali. Ljudje so se jih kmalu navadili, občudovali so njihovo predanost Bogu, plemenitost, preprostost in dobro voljo.

Leta 1210 je papež Inocenc III. ustno potrdil Vodilo, ki ga je napisal Frančišek. Tako je bil *Red manjših bratov* ustanovljen tudi kanonično. Postal je vrhovni predstojnik novoustanovljenega reda. Posvečen je bil v diakona, duhovnik pa ni postal nikoli, ker se je imel za nevrednega te službe.

Vedno več mladih mož se je pridružilo redu. Okoli porciunkulske cerkvice so si postavili koče iz slame in protja. Frančišek je svoje brate vzgajal in vodil z veliko očetovsko ljubeznijo. Ničesar jim ni ukazoval, v vsem jim je bil najprej sam zgled, bil je strog in dosleden v zahtevah, vendar ni nikoli nikogar žalil.

Brate je pošiljal po dva in dva v bližnje in daljne kraje oznanjat Kristusov evangelij spreobrnjenja. Kristusovo blagovest so oznanjali tudi v Sveti deželi in Maroku. Tako so leta 1220 prav tam prvi bratje umrli mučeniške smrti.

Tudi Frančišek je šel leta 1219 skupaj s križarsko vojsko v Sveto deželo, ker si je želel od blizu ogledati kraje našega Odrešenika. Obiskal je tudi sultana in mu pogumno govoril o Kristusu. Pri sultanu je s svojim prepričljivim nastopom dosegel pomemben dogovor o prostem dostopu krščanskim romarjem do svetih krajev.

Sredi leta 1220 se je Frančišek spet vrnil v Assisi. Vodstvo reda je prepustil svojim vikarjema bratoma Petru in Eliju. Ob pomoči brata Elija je napisal Vodilo svojega reda, ki ga je papež Honorij III. potrdil leta 1223.

Frančišek je ustanovil tudi III. red (Frančiškov svetni red), za ljudi, ki se trudijo živeti evangelij v vsakdanjem življenju in jih je k temu vzpodbudil njegov zgled.

Pri svojem apostolskem delu pa so bratje vedno bolj čutili potrebo po teološki izobrazbi. V Bologni (1223–1224) so ustanovili prvo bogoslovno šolo, prvi profesor bogoslovja pa je postal sveti Anton Padovanski.

3 - Stigme svetega Frančiška in razglasitev za svetnika - nadaljevanje

Frančišek se je vedno bolj umikal od zunanjega življenja in vodstva svojega reda. Avgusta leta 1224 se je, kot po navadi, umaknil na goro La Verno, da bi se v samoti čim lepše pripravil na praznik svetega Mihaela. V skalo izdolbeni celici oziroma kapelici je bil navadno čisto sam, da se je lahko nemoteno posvetil premišljevanju. Na praznik Povišanja svetega Križa, 14. septembra, je med jutranjo molitvijo z veliko ljubeznijo ter nežnim, globokim sočutjem, premišljeval trpljenje Križanega in ga želel sodoživljati. Prikazal se mu je križani Kristus. Ko je prikazen začela izginjati, je bila Frančiškova duša polna ljubezni do trpečega Kristusa, na njegovih rokah, nogah in na desni strani prsnega koša pa so se pojavila znamenja Kristusovih ran, iz katerih je pozneje večkrat tekla kri.

Svojo ljubezen do narave in do vsega stvarstva je Frančišek malo pred smrtjo, skoraj že popolnoma slep, zapisal v svoji »Hvalnici stvarstvu«, ki nam še danes seže v srce.

Ko je slutil, da se njegovo zemeljsko življenje bliža koncu, je svoje brate prosil, naj ga prenesejo k Porciunkuli, da bi svoje življenje sklenil tam, kjer so pričeli svojo pot in se ves posvetil Bogu. Od tam je poslal prve misijonarje po svetu, tam so se vsako leto ob binkoštih zbirali njegovi bratje iz vseh krajev. Njegovo željo so izpolnili 3. oktobra 1226 zvečer, kjer so ga v porciunkulski cerkvi položili na gola tla. K sebi je poklical vse brate in jih ljubeče prosil, naj ljubijo Boga, ostanejo zvesti veri in se natančno držijo uboštva. Od njih se je poslovil z besedami: *»Zbogom bratje, ostanite v Božjem strahu, jaz grem k Očetu, čigar milosti vam priporočam.«* Frančišek, ki se je s takšno zavzetostjo lotil uresničevanja svojih idej, je pri 44-ih letih popolnoma izčrpan umrl.

Niti dve leti po njegovi smrti, 16. julija 1228, ga je papež Gregorij IX. razglasil za svetnika in določil, da se njegov god obhaja 4. oktobra. Dan poprej je sveti oče položil temeljni kamen za baziliko svetega Frančiška, veliko cerkev, kjer naj bi hranili njegove relikvije. Ko je bila leta 1230 spodnja cerkev bazilike dograjena, je dal brat Elija v njej na skrivnem mestu shraniti truplo redovnega ustanovitelja, in sicer iz strahu pred roparji relikvij. Šele več stoletij pozneje, leta 1818, so po mnogih neuspešnih izkopavanjih našli podzemno kripto s svetnikovimi posmrtnimi ostanki in postavili znamenito grobnico, ki jo vse do danes vsako leto obišče veliko romarjev iz vsega sveta.

4 – Odnos svetega Frančiška do stvarstva

Danes je sveti Frančišek močno zlorabljen, posebej s strani politikov in naravovarstvenikov. Imenovali so ga za zavetnika ekologije. Pri tem moramo biti precej natančni. Ekologija v današnjem času ni samo skrb za stvarstvo, ampak je poskus ustanovitve vzporedne religije, kjer novi verniki že mejijo na fanatike. Zato je potrebna previdnost, ko se ga imenuje kot ekologa. Čeprav je bil Frančišek mestni otrok, je bil močno v stiku z naravo. Rad je imel živali in se z njimi pogovarjal. Izbral si je nekoliko pretirano asketsko življenje, ko je bival in spal v skalnih votlinah in si s tem slabšal telesno zdravje. Sveti Frančišek je imel stik z naravo kot z božjim stvarstvom. Zato je primerno, da njegovo literarno mojstrovino imenujemo »Hvalnica stvarstva«, ne pa »Hvalnica stvarstvu« ali celo »Sončna pesem«, ker v pesmi ni omenjeno samo sonce.

Frančišek je tisto, kar so drugi častili po božje, postavil v službo Bogu. Mnoga verstva častijo sonce. Tudi pri nas opravljajo jutranji telovadci tako imenovan »pozdrav soncu«. To prakticirajo tudi v nekaterih otroških vrtcih, ko se postavijo zjutraj k vzhajajočemu soncu in ga pozdravijo, razpela in druga krščanska znamenja so pa odstranili iz javnih prostorov. Smučarskim skakalcem se je na vrhu skakalnice pred spustom prepovedano pokrižati, pozdravljamo pa sonce. Božje stvaritve kot so: sonce luna, zvezde, zrak, voda, ogenj in zemlja, ki niso bogovi, ampak so razlog, da jaz za to slavim Boga. Kar je za nekoga razlog, da se odvrne od Boga in časti božje stvaritve, namesto da bi častili Boga, je za svetega Frančiška razlog, da časti Boga. S tem ni razvrednotil stvaritve, ampak jim je dal mesto znotraj ustvarjenosti. Ker so sonce, luna, zvezde ustvarjene od Boga, zato skupaj z mano, tega Boga častijo.

Prva kitica pesmi je usmerjena samo na Boga:

*Najvišji, vsemogočni, dobri Gospod,
tebi hvala, slava in čast in ves blagoslov.
Tebi, najvišjemu, edinemu pristoji
in nihče ni vreden tebe imenovati.*

Kakšno spoštovanje Boga. To je slavnoljubna molitev Bogu, Frančišek je učitelj slavnoljubne molitve, kar opažamo šele zadnja desetletja. Znamo Boga prositi, se nanj obračati s prošnjami za razne naše potrebe, včasih se znamo tudi zahvaljevati. Slavnoljubna molitev je pa nekako bolj v ozadju. Premišljajmo, zakaj vse v našem življenju moramo slaviti Boga.

Druga kitica:

*Hvaljen, moj Gospod, z vsemi tvojimi stvarmi
posebno s soncem, velikim bratom,
ki razsvetljuje dneve in nas.
Lepo je in v velikem sijaju žari.
Tebe, Najvišji, odseva.*

Božji namen našega življenja na zemlji je, da odsevamo božjo podobo, da odsevamo Boga. Tako tudi sonce odseva najvišjega. Sonce z mogočno toploto in svetlobo obseva na vse strani tudi na zemljo ravno s pravo močjo. Če bi nas nekoliko močnejše ali premalo obsevalo, ne bi mogli telesno preživeti in ne bi mogli opraviti poslanstva na zemlji, ki nam ga je Bog predvidel v njegovem načrtu za nas. Sonce daje življenje, nas greje, omogoča rast, dviga vode v višave, da imamo dež, ki prinaša preživetje in čisti ozračje, da opravlja v rastlinah fotosintezo, iz katere dobimo poljščine, iz preteklih časov imamo posledično nafto, zemeljski plin.

Premišljajmo, kaj vse nam še sonce omogoča za življenje na zemlji.

5 – Hvalnica stvarstva – nadaljevanje (luna, zvezde, veter, zrak, voda)

*Hvaljen, moj Gospod,
v sestri luni in zvezdah;
ustvaril si jih na nebu jasne, dragocene in lepe.*

Frančišek poudari dragocenost in lepoto lune in zvezd na nebu. Kljub temu, da je luna v primerjavi z zemljo veliko manjša, odseva na zemeljsko površino obilno sončne svetlobe. Ob čistem ozračju in jasnem vremenu lahko s prostim očesom opazujemo njeno razgibano površino. V dneh, ko luna ne odseva sončne svetlobe, pa lahko opazujemo množice zvezd in globino neba.

*Hvaljen, moj Gospod, v bratu vetru in zraku,
v oblačnem in jasnem sploh vsakem vremenu,
s katerim ohranjaš svoje stvari.*

Vsako vremensko stanje, lepo sončno ali deževno, ohranja stvarstvo. Če bi bilo samo sončno brez dežja, ne bi nič raslo. Če bi bil samo dež brez sonca, ne bi nič obrodilo. Za življenje so pomembne te izmenjave. Veter in zrak ohranjata življenje.

*Hvaljen, moj Gospod, v naši sestri vodi;
mnogo koristi ponižna, dobra in čista.*

Mnogo nam koristi ponižna, ko izvira in teče pri tleh, je dobra in čista. Vodo pijemo in v njej kuhamo, da lahko preživimo. Rabimo jo za očiščenje, pranje in umivanje. Življenje je prišlo iz vode in če ne bi imela takih kemičnih in fizikalnih lastnosti, ne bi bilo ničesar. Voda je lahko tudi v obliki ledu, tekoče vode in vodni pari. Vsako stanje ima svojo vrednost za življenje na zemlji. Vodna para je najpomembnejši toplogredni plin, od vseh ostalih toplogrednih plinov v ozračju. Skupaj tvorijo zaščito – toplo gredo, ki ohranja primerno temperaturo na zemeljski površini, ki omogoča preživetje. Če te ne bi bilo, bi se zaradi prenizkih temperatur ustavila rast in posledično ustavilo življenje.

Razburkana in podivjana voda nam povzroča gorje, nam ogroža imetje in življenje. Frančišek obrne na dobro in hvali Boga za to, kar voda naredi dobrega. Iz tistega, kar je ogrožujoče in je lahko poganski malik, pokliče kot partnerja in skupaj z njim hvali Boga.

Bog je ustvaril vodo za krst.

6 – Hvalnica stvarstva – nadaljevanje (ogelj, zemlja, za vse, ki odpuščajo in prenašajo trpljenje)

*Hvaljen, moj Gospod, v našem bratu ognju,
v katerem nam noč razsvetljuješ;
lep je in vesel in krepak in močan.*

V Frančiškovih časih ni bilo električne energije in je bil ogelj - plamen edini način razsvetljave. Posledično so ljudje ponoči spali in počivali. Ko imamo danes električno energijo, je vse drugače. Tudi noč nam postaja delovni dan. V teologiji se ogelj uporablja v več primerih. Ognjeni steber je vodil izraelsko ljudstvo iz Egipta, pred Mojzesom je gorel grm, ki pa ni izgorel, uporabimo ga za prečiščevanje, za blagoslov velikonočnega ognja in kot peklenski ogelj, ki ga v podrobnosti ne poznamo in z njim ne smemo groziti drugim.

*Hvaljen, moj Gospod, v naši sestri zemlji,
ki nas kakor mati hrani in nam gospodinji
in prinaša različno sadje in pisane rože z zelenjem.*

Zemlja nas hrani, nam daje sadje, daje lepe rože z zelenjem. Zemlja ni samo prostor, kjer se dela in obdeluje, je tudi prostor, kjer uživamo v lepoti. V začetnih besedilih v prvi Mojzesovi knjigi so zapisane težke besede o zemlji in o težkem življenju človeka na njej. Zapisano je, da bo v potu svojega obraza jedel kruh, dokler se kot prah ne povrne nazaj v zemljo, iz katere je bil vzet. Tudi to Frančišek obrne v lepoto. Kar bi bilo lahko prekletstvo, Frančišek obrača v blagoslov.

*Hvaljen, moj Gospod, v onih,
ki zaradi tvoje ljubezni odpuščajo
in prenašajo slabosti in trpljenje.
Blagor njim, ki ostanejo v miru,
zakaj ti, Najvišji, jih boš kronal.*

Jezus odpušča grehe, on prenaša slabosti trpljenja na križu. Blagor njim, ki ostanejo v miru, kljub slabosti in trpljenju ohranja mir. To kitico je Frančišek zapisal, ko je bil že zelo bolan. Napisano je dal prebrati škofu in županu, ki sta bila skregana. Ko sta to pesem slišala, jo nista mogla zavrniti in sta se spravila. Zato je Frančišek glasnik sprave. Tudi s svojo preprosto poezijo, povedano z malo besedami, na pravi način in iz pravega srca, je on kot diakon tista avtoriteta, ki lahko škofa in župana pripravi, da si podata roki.